

ШАФРАН БАНАТСЬКИЙ

Crocus banaticus J. Gay (*C. iridiflorus* Heuff. ex Rchb.)

Родина Півникові — Iridaceae

Природоохоронний статус виду

Вразливий.

Наукове значення

Південноєвропейський вид на пн.-сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Східні (Україна) та Пд. (Румунія) Карпати. Єдине оселище виду на території Сербії знищене внаслідок господарської діяльності. Українські Карпати: передгір'я Вулканічного хребта та Хуст-Солотвинської западини. Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій

Популяції невеликі за розміром, диференційовані на окремі локалітети. Щільність становить 70–180 особин на 10 м². Структура популяцій здебільшого нормальна, повночленна. Віковий спектр лівосторонній. Ювенільні та іматурні особини складають більше 70% загальної чисельності усіх вікових груп. Характерним є відносно низький рівень участі генеративних особин.

Причини зміни чисельності

Відносно вузька еколого-ценотична амплітуда. Освоєння характерних для виду екоотопів. Як декоративна рослина інтенсивно зривається на букети, викопується для пересадки на присадибні ділянки. Потерпає від надмірної рекреації, випасу, пожеж.

Умови місцезростання

Низовинні та передгірні напівзатінені грабово-дубові, буково-грабові ліси (угру-

повання кл. *Quercus-Fagetea*) та зарості акації чагарникового типу (угруповання кл. *Robinietea*). Ґрунти — буроземно-підзолисті. Мезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Геофіт. Багаторічна трав'яна рослина 19–25 см заввишки. Бульбоцибулина округла, 13–15 мм завширшки, трохи сплюснута зверху та знизу, вкрита тунікою, утвореною сухими нижніми листками. Листки 6–8 мм шириною, лінійні, до 30–35 см завдовжки, в кількості 2–3 шт. Квітки поодинокі, з світло-фіалковою оцвітиною. Листочки зовнішнього кола оцвітини суттєво більші за внутрішні листочки 16–22 мм завдовжки. Цвіте у другій половині вересня–жовтні. Плодоносить у червні на-

ступного року. Плід — тригнізда коробочка. Розмножується насінням, рідше — бульбоцибулинами. Розповсюдження насіння відбувається шляхом автохорії та мірмекохорії.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняють в Карпатському БЗ — масиви «Долина нарцисів» та «Юліївська гора», заказнику місцевого значення «Шияня» та в заповідному ур. «Мочар». Необхідно ширше культивувати вид у ботанічних садах. Перспективним є включення виду до складу лісових культурфітоценозів. Заборонено збирання та продаж рослин, їх викопування, організація місць рекреації та надмірного випасання у місцях зростання виду.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне.

Основні джерела інформації

Комендар, Неймет, 1980; Крічфалушій, Будніков, Мигаль, 1999; Мигаль 1997, 1998, 2002; Randjelović, Randjelović, 1999.

